

Kulttuurikeskus Poleenin saavutettavuuskartoitus 2010

**Julia Vatanen
toukokuu 2010**

SISÄLLYS

1.0 Johdanto	3
2.0 Kaupungin strategiat	4
3.0 Tiedotus	5
4.0 Rakennuksen ja ympäristön saavutettavuus ja esteettömyys	6
4.1 Sijainti, saapuminen ja sisääntulo	6
4.2 Rakennuksessa liikkuminen ja oleskelu	6
5.0 Kulttuurin esteettömyys	8
5.1 Esityksiä ja näyttelyitä koskeva kirjallinen materiaali	8
5.2 Tulkkaukset	9
5.3 Apuvälineet	11
5.4 Kirjaston tarjonta erityisryhmille	11
5.5 Maahanmuuttajat	11
5.6 Hinnoittelu	12
6.0 Yhteistyön rakentaminen	13
7.0 Yhteenveto	15
LÄHDELUETTELO	17

1.0 Johdanto

Eduskunta teki vuonna 2003 periaatepäätöksen, joka edellytti opetusministeriötä laatimaan toimenpideohjelman kulttuurin saavutettavuuden lisäämiseksi julkisissa taide- ja kulttuurilaitoksissa. Toimenpideohjelmahdotus *Taide tarjolle, kulttuuri kaikille* valmistui lokakuussa 2004 (Opetusministeriö 2004.). Vuosille 2006-2010 opetusministeriö julkaisi toimenpideohjelman *Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus* (Opetusministeriö 2006.). Tänä vuonna on julkaistu uusi suunnitelma *Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014* (Liikanen 2010.). Näiden kaikkien asiakirjojen laatimiseen on osallistunut laajapohjaiset asiantuntijaryhmät, jotka ovat koostuneet mm. taide- ja kulttuurisekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista. Toimenpideohjelmien pääteesi on ”kulttuuri kuuluu kaikille yhteiskunnalliseen asemaan, varallisuuteen, ikään, sukupuoleen, etniseen taustaan tai terveydentilaan katsomatta”. Jokainen ohjelma sisältää perusteluja kulttuurin merkityksestä mm. ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä ehdotuksia ja ohjeistuksia taiteen ja kulttuurin aseman ja saavutettavuuden parantamiseksi.

Pieksämäellä toimii useita kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien laitoksia; hoito- ja kuntoutuskeskuksia, kouluja, sekä palveluasuntoja. Näistä suurimpia ovat Vaalijala ja Bovallius, joista kummallakin on toimintoja myös muualla, mutta pääyksiköt ja hallinto ovat Pieksämäellä. Lisäksi kaupungissa on yhdistyksiä ja vertaistukiryhmiä erilaisia rajoitteita omaaville, kuten näkövammaisten kerho ja invalidien yhdistys. Saavutettavuuskartoituksessa otetaan huomioon myös maahanmuuttajat, joiden kanssa pyritään luomaan kontakti Seutuopiston kautta.

Eduskunnan periaatepäätös ja sen myötä opetusministeriön toimenpideohjelmat ovat linjassa Suomen perustuslakiin kirjatun Yhdenvertaisuuslain kanssa. Lain ja oikeudenmukaisuuden lisäksi saavutettavuuden kartoittaminen ja parantaminen ovat Pieksämäellä erityisen tärkeitä, koska paikkakunnalla on suhteellisen paljon erityisryhmiin kuuluvia ihmisiä. *Kulttuuria pyörillä tai ilman* -hankkeen tarkoituksena on edistää Pieksämäen kulttuuritoimen, erityisesti kulttuurikeskus Poleenin saavutettavuutta niin vammaisille, maahanmuuttajille, kuin kaikille muillekin kaupunkilaisille.

2.0 Kaupungin strategiat

Kaupungin strategioissa / toimintasuunnitelmissa ei toistaiseksi ole varsinaisesti otettu huomioon saavutettavuus- ja esteettömyysnäkökulmaa, eikä näin ollen myöskään määritelty, saati aikataulutettu, toimenpiteitä tilanteen parantamiseksi.

Kaupungin yleisessä strategiassa on tosin mainittu asiakaslähtöisyyden tärkeys kaikkien palvelujen tuottamisessa, mutta tämä on hyvin yleisluontoista. Samoin jo valmistunut ikäihmisten palvelustrategia sivuaa aihetta, mutta ei luonnollisesti huomioi muita saavutettavuuden kannalta merkittäviä ryhmiä.

Kaupungin tärkein arvo

Kaupungin kaiken toiminnan lähtökohdaksi on kuntalaisen palveleminen ajatuksella "Kuntalainen on kuningas". Hierarkkinen ja lokeroitunut toimintatapa hylätään ja jatkossa kaikessa toiminnan suunnittelussa lähtökohdaksi otetaan asiakaslähtöisyys. Uudessa toimintatavassa koko asiakasprosessin hallinnan merkitys tulee lisääntymään. Palvelualalla toimivista yrityksistä menestyvät parhaiten ne, jotka asettavat hyvän asiakastytytyäisyyden koko toimintansa tärkeimmäksi kulmakiveksi.

(Eloranta, 2009)

Tämän *Kulttuuria pyörillä tai ilman* -hankkeen on tarkoitus kohentaa Pieksämäen kulttuuri-toimen saavutettavuutta, ja näin ollen saavutettavuus sisällytettäneen kulttuuritoimen toimintasuunnitelmaan. Hankeen aikana luodaan myös yhteistyöverkostoja eri erityisryhmiä edustaviin tahoihin.

Otteita Pieksämäen ikäihmisten palvelustrategiasta:

Pieksämäen kaupungin ikäihmisten strategian visio on:

Ikäihmisten palveluilla turvataan kaupungin asukkaiden hyvä ja laadukas elämä heidän vanhoilla päivillään. Samalla varmistetaan pitkällä aikavälillä kunnallistaloudellisesti kestävä palvelurakenne. Pitkän aikavälin kehittämistyö on samalla voimakasta asennekasvatusta vanhusmyönteisen ilmapiirin luomiseksi.

Kaupungin eri vastualueet, kolmas sektori, yksityiset yritykset ja oppilaitokset ovat yhteistyötahoja, jotka yhdessä ikäihmisten ja omaisten kanssa luovat strategiaa.

Tavoitteena on, että kaikki toimijat sitoutuvat edistämään ikäihmisten strategiassa määriteltyjen tavoitteiden toteutumista.

⇒ □ Vanhusväestön määrän kasvu ja ikäihmisten tarpeet otetaan huomioon kaikissa kaupungin toiminoissa. Myös muita toimijoita (järjestöt, yksityiset yritykset ym.) kannustetaan edistämään strategian tavoitteiden toteutumista.

Esteetön ympäristö auttaa itsenäistä suoriutumista. Liikkumisen ja asioinnin mahdollistaminen kodin ulkopuolella vähentävät yksinäisyyden tunnetta. Yhteydenpito toisiin ihmisiin antaa mielekkyyttä elämään.

(Pieksämäen kaupungin Sosiaali- ja terveystoimi, 2009)

3.0 Tiedotus

Tällä hetkellä Poleenin kulttuurikeskuksesta, sen tapahtumista ja palveluista tiedotetaan internetsivuilla, julistemainonnalla ja lehdissä, sekä Poleenin omassa ohjelmistoesitteessä ja talon arkkitehtuuriesitteessä (joka on vanhentunut). Tiedotus voisi olla monipuolisempaa ja kaipaa paikoitellen päivittämistä. Tämänhetkisestä saavutettavuustilanteesta ei ole tiedotettu kovin näkyvästi. Perustiedot saavutettavuudesta tulisi näkyä ainakin internetsivuilla ja esitteissä. Mahdollisesti saavutettavuudesta voisi olla myös oma, selkokielineen, isotekstinen esite. Yleisesitteistä, jotka eivät vaihdu usein, voisi olla myös pistekirjoitusversio.

Poleenin omat internetsivut ovat tällä hetkellä kohtalaiset; ne ovat melko yksinkertaiset ja tieto löytyy helposti (toisin kuin esim. kaupungin internetsivut, joilla tieto on monen klikkauksen päässä, mikä tekee tiedonhausta vaikeaa ja sivuista epäkäyttäjystävälliset). Sivut ovat suomen lisäksi englanniksi, saksaksi ja venäjäksi. Saavutettavuuden parantamiseksi sivuista voisi tehdä myös selkokielineen version ja näkövammaisia ajatellen sivuilla tulisi olla ainakin tekstinsuurentamismahdollisuus. Sivuista on mahdollista tehdä näkövammaisia varten myös ääniversio, mutta se todennäköisesti tarvitsisi paljon resursseja ja näkövammaisille on tarjolla omalle tietokoneelle asennettavia puhesyntetisaattoriohjelmiä (Aviris 2010). Lisäksi internetsivuilla tulisi näkyä perustiedot Poleenin ja tapahtumien saavutettavuudesta, kuten jo edellä on mainittu.

Kuva 1

Tiedotuksen saavutettavuuden parantamiseen löytyy ohjeita esim. seuraavista osoitteista:

- http://www.suomi.fi/suomifi/laatuaverkkoon/laatukriteeristo/01_tautatietoa/03_lyhyt_versio/index.html
- http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/Taitto_ohjeita_luettavuuden_parantamiseksi.pdf

Esimerkki saavutettavuudeltaan hyvistä internetsivuista: www.merikeskusvellamo.fi

Selkokeskuksen omat selkokielineet sivut: <http://papunet.net/selko/>

4.0 Rakennuksen ja ympäristön saavutettavuus ja esteettömyys

4.1 Sijainti, saapuminen ja sisääntulo

Kulttuurikeskus Poleeni sijaitsee aivan Pieksämäen keskustan tuntumassa, lähellä muita palveluja. Matkakeskuksesta (rautatie- ja linja-autoasema) Poleeniin on alle kilometri ja lähimmät bussipysäkit sijaitsevat n. 300m päässä. Poleenin sijaintia voidaan pitää jopa harvinaisen ihanteellisena, sekä paikallisten, että muualta tulevien asiakkaiden kannalta. Valtakunnallisesti tarkasteltuna kulttuuritalon keskeinen sijainti kaupungissa ei suinkaan ole itsestäänselvyys.

Poleeniin on yleisölle kaksi sisäänkäyntiä, joista pääsisäänkäynnin edessä on parkkipaikka. Pääoven lähellä on merkittynä kaksi vammaispysäköintipaikkaa. Parkkipaikalta pääsisäänkäynnin sisäpihalle on matalahko kynnyks, josta pyörätuolia käyttävän saattaa olla vaikea päästä itsenäisesti yli. Sivummassa on ramppi sisäpihalle, mutta se on melko huomaamaton, eikä sitä ole merkitty mitenkään. Muutoin kulkuväylä parkkipaikalta ovelle on esteetön. Pääovilla ei ole portaita ja ovien edusritilä on upotettu maahan. Ovet ovat varustettu liikkeentunnistimella ja avautuvat automaattisesti. Sekä ovien sisä-, että ulkopuolella on runsaasti tilaa, eli pyörätuolilla pääsee kääntymään hyvin ja ovet ovat myös tarpeeksi leveät pyörätuolia tai rollaattoria käyttäville. Talvisin pääovien edessä on ajoittain erittäin liukasta ja epätasaista, mikä on turvallisuusriski kaikille, joten talvikunnossapitoon tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

4.2 Rakennuksessa liikkuminen ja oleskelu

Poleenissa on paljon avaraa yhtenäistä tilaa; suuresta aulasta on täysin esteetön kulku näyttelytiloihin, saliin (esityksiin salin ovet ovat lähes poikkeuksetta auki) ja kirjaston alatasolle (musiikki- sekä lasten ja nuorten osasto), sekä naulakoille. Taidenäyttelyissä saattaa joskus olla liikkumista vaikeuttava esillepano (esim. suuria veistoksia), mutta näyttelyleasettajille voisi esittää toivomuksen ottaa myös esteettömyys mahdollisimman hyvin huomioon.

Aula ja näyttelytiloissa on myös runsaasti istuimia, joille levähtää. Naulakkotiloissa on myös matalalle sijoitettuja ripustimia, joihin myös mm. lapset ja pyörätuolia käyttävät ylettyvät - tosin ko. naulakoiden nykyinen sijainti ei ole paras mahdollinen. Naulakoiden vie-

restä on kulku yleisiin WC-tiloihin. Rakennuksessa on yksi INVA-WC, joka on suositusten mukainen.

Aulasta kahvilaan ja lehtilukusaliin on muutama porraskelma, mutta sinne on reunoilla ja käsijohteilla varustettu luiska, jota pitkin pääsee pyörätuolilla tai rollaattorilla, sekä lastenvaunujen kanssa. Lainattavia apuvälineitä liikkumiseen, lastenrattaita lukuun ottamatta, talossa ei ole.

Kirjaston ylätasolle (aikuisten osasto, käsikirjasto) ja Musiikkiopiston tiloihin on kaksi hissiä, jotka nykyisten määräysten mukaan ovat muuten juuri ja juuri riittävän kokoiset, mutta oviaukot ovat n. 10cm liian kapeat ja hissien edustoilla on niukasti liikkumistilaa. Hissien painikkeiden vieressä on kohonumerot ja -nuolet, mutta painikkeet voisi varustaa myös pistekirjoitusmerkinnöillä. Painikkeet ovat tarpeeksi alhaalla.

Näyttelytilan ja salin ylätasolle, sekä kellariteatteriin on portaat. Portaikoissa on käsijohteet molemmin puolin, mutta ne alkavat samalta kohdalta kuin rappuset, eivät 30cm ennen, kuten suosituksissa määritellään. Käsijohteet myös katkeavat välitasanteilla. Missään talon portaikoissa ei myöskään ole merkitty portaiden alku- ja loppupäitä värikontrasteilla. Rappukäytävässä kellarista päätason kautta näyttelyparvelle on rakennettu tasonostin, mutta se ei ole tällä hetkellä toiminnassa. Kellariteatterin oviaukossa on korkea kynnyks ja portaiden ja oven välinen tila on melko ahdas. Kellariteatterissa on liikuteltavat katsomoelementit, joten liikkumisen helppous riippuu niiden kulloisestakin asettelusta.

Suurimmat ongelmat ovat siis rakennuksen eri kerrosten välillä liikkuminen, muutoin kulkureitit ovat pääsääntöisesti esteettömiä. Avarat tilat soveltuvat hyvin pyörätuolille, mutta saattavat tosin olla hankalia näkövammaisen suunnistautumisen kannalta. Rakennuksessa ei ole kovin monia yleisölle avoimia tiloja ja niiltä osin pohjaratkaisu on hyvin selkeä ja yksinkertainen. Pääsisäänkäynti johtaa avaraan aulatilaan, josta näkee lähes kaikkiin yleisölle avoimiin tiloihin, joten esim. opaskartat eivät ole samalla tavalla tarpeellisia kuin sokkeloisemmissa rakennuksissa tai vaikkapa museoissa, joissa on useita eri näyttelykokonaisuuksia. Joitakin opasteita aulassa voisi kyllä olla. Useimmille paikallisille Poleeni on tuttu ja sen toimintojen paikat ovat itsellekin ehkäpä liian itsestään selviä, mutta ensikertaa rakennukseen tuleville opasteet olisivat hyödyllisiä.

Muutamissa paikoissa oviaukkojen leveys saattaa olla liian kapea ja kynnykset liian korkeita. Kirjastossa voisi olla hiukan tarkempi huonekalujen sijoittelussa, mutta enimmäkseen sielläkin on esteettömät ja selkeät kulkureitit. Palvelutiskit kahvilassa ja kirjastossa (ja au-

lan infotiski, jota harvoin nykyisin käytetään) soveltuvat huonosti pyörätuolilla liikkuville. Rakennuksessa on induktiosilmukka ainakin salissa, mutta siitä ei ole tiedotettu.

Salissa ja pukutiloissa on paljon ongelmia liikuntarajoitteisten henkilöiden kannalta. Salissa on mahdollista järjestää pyörätuolipaikkoja, mutta ainoastaan eturiviin. Näyttämölle ei ole missään minkäänlaista luiskaa, joten sinne on vaikeaa päästä pyörätuolilla. Tällä hetkellä pyörätuolia käyttävä henkilö pääsee lavalle vain kannettuna tai nousevan/laskevan orkesteritason avulla. Yhtenä ratkaisuna voisi olla irtoluiska, jonka voisi asentaa lavanreunaan tarvittaessa. Pukutiloihin pääsee pyörätuolilla, mutta tilat ovat melko ahtaat. Pukutilojen yhteydessä ei ole myöskään liikuntarajoitteisille soveltuvia WC- ja suihkutiloja.

5.0 Kulttuurin esteettömyys

5.1 Esityksiä ja näyttelyitä koskeva kirjallinen materiaali

Teatteriesityksissä on käsiohjelmat, joissa yleensä on kerrottu lyhyesti näytelmästä ja lueteltu tekijät. Myös joissakin konserteissa on käsiohjelma. Käsiohjelmat ovat yleensä melko selkeitä, mutta saavutettavuutta enemmän on mietitty visuaalista ilmettä, joka osaltaan jatkaa esityksen taiteellista linjaa. Käsiohjelmista voisi tehdä myös suuritekstisen ja selkokielisen version sellaista tarvitseville. Näissä käsiohjelmissa voisi olla myös teksti, jossa kerrotaan esityksen taustoista ja selostetaan juoni pääpiirteittäin (kuten esim. oopperassa). Tällainen palvelisi mm. kuulovammaisia henkilöitä ja voisi kiinnostaa myös ”tavallisia” ihmisiä. Tämä ”selkokäsiohjelma”, voisi hyvin olla mustavalkomoniste; sen luettavuus on helppo, eikä se ole kustannuksiltaan suuri panostus. Saavutettavuuden parantamiseksi olisi hyvä että ainakin talon omista esityksistä olisi selkokäsiohjelmat. Vieraileville ryhmille voisi myös esittää toiveen sellaisesta.

Taidenäyttelyissä on ainakin teosluettelo. Koska näyttelytila on suuri, teoksia on yleensä melko paljon, joten teosluettelot ovat usein melko pientä tekstiä lyhyillä riviväleillä. Jos fonttikokoa suurennettaisiin huomattavasti, luetteloista tulisi paksuja paperinippuja. Kirjallisen materiaalin tulee kuitenkin olla myös muodoltaan ja kooltaan helposti käsiteltävää. Luettavuuden helpottamiseksi näyttelyluetteloita laadittaessa kannattaa kiinnittää huomiota riviväleihin ja fontin malliin. Päätteelliset fontit, kuten Times New Roman, ovat helpommin luettavia kuin päätteettömät, kuten Arial. Kursiivia ja lihavointia tulee käyttää harkitusti, sillä

ne vaikeuttavat luettavuutta. Lisäksi tarjolla voisi olla lainattavia suurennuslaseja. (Kulttuurira kaikille, 2010.)

Taiteilijat saattavat tuoda myös muuta kirjallista materiaalia, kuten ansioluetteloita, taiteilijaryhmien historiikkeja tms., näyttelyihin. Tämän materiaalin muoto ja laatu luonnollisesti vaihtelee, mutta näytteilleasettajille voitaisiin antaa suositus ja ohjeistus saavutettavuuden huomioonottamisesta.

Näyttelyissä on harvoin käytetty seinätekstejä. Mikäli seinätekstejä käytetään, saavutettavuuden periaatteet, kuten kirjasinlaji ja -koko, sekä väri ja kontrasti, tulisi ottaa huomioon. Sekä seinätekstien, että opastekylyttien sijoittelun tulisi olla sellaisella tasolla, josta sekä seisova, että pyörätuolissa istuva kykenevät lukemaan niitä. Myös tekstien valaistuksella on merkitystä; valon on osuttava tekstiin siten, ettei teksti jää lukevan ihmisen varjoon, eivätkä heijastukset haittaa näkemistä.

5.2 Tulkkaukset

Toistaiseksi Poleenissa ei yleisesti ole ollut esityksiin tai näyttelyihin tulkkauksia. Kuulovammaisille esityksiä on joissakin paikoissa tekstitetty tai tulkattu viittomakielelle. Näkövammaisille sekä esityksiä, että kuvataidetta voidaan kuvailutulkata. Poleenin teatterin syksyn 2010 näytelmiin on tulossa muutama viittomatulkattu esitys. Mikäli näistä kokeiluisista saadaan hyvää palautetta ja kysyntää tulkatuille esityksille riittää, niistä voisi tehdä pysyvän käytännön.

Tekstityslaitte teatterisaliin on varteenotettava idea. Se palvelisi paitsi kuulovammaisia, myös maahanmuuttajia. Vaikka tekstitys olisikin suomeksi, suomea opiskelleen, muuta kieltä äidinkielenään puhuvan olisi helpompi seurata esitystä – vieras kieli on usein kirjallisenä kuultua helpompaa ymmärtää. Tekstitys voisi olla selkokielellä, tai muuten yksinkertaistetumpaa; tällöin esimerkiksi puhutut murre sanat tulisivat ymmärrettäviksi. Tekstityslaitte kuitenkin vaatii paljon resursseja, sekä taloudellisia, että ajallisia (jonkun on aina kirjoitettava tekstitykset), joten toteuttaminen voi olla hankalaa.

Viittomakielen tulkkaukseen Poleenin henkilökunnalla tuskin on valmiuksia, mutta tulkkauksen mahdollistaminen ei vaadi suuria panostuksia. Yhteistyötä voisi tehdä esimerkiksi Bovalliuksen ja Vaalijalan kanssa tai tilata tulkkauksia opiskelijatöinä Humanistisen am-

mattikorkeakoulun Kuopion yksiköstä, josta valmistuu viittomakielen tulkkeja. Poleenin teatteri voisi tarjota 1-2 viittomakielelle tulkattua näytöstä per esityskausi. (Kulttuuria kaikille, 2010)

Teatteriesityksen viittomakielelle tulkkaukseen tarvitaan yleensä kaksi tulkkiä. Tulkkien olisi hyvä saada esityksen käsikirjoitus ja nähdä esitys ainakin kerran etukäteen. Tulkit tulee sijoittaa lähelle näyttämöä, jotta esityksen ja tulkkauksen samanaikainen seuraaminen onnistuu. Käsien lisäksi tulkkien kasvot tulee olla hyvin valaistut, sillä viittomakieli perustuu myös kasvojen ilmeisiin. Tulkeille esitykset ovat luonnollisesti maksuttomia.

Näkövammaisille tarkoitetulla kuvailutulkkauksella nimensä mukaisesti kuvaillaan sanoin visuaalisia asioita kuten näytelmän tapahtumia tai mitä kuvataideteos esittää. Kuvailutulkkauksista on helpompi ja nopeampi oppia kuin viittomakieltä, joten näiden tulkkiä ei tarvitsisi välttämättä olla ammattilaisia. Kulttuuritoimi (Seutuopisto) voisi yhteistyössä esim. Pieksämäen näkövammaisten kerhon, toimintakeskus Neuvokkaan ja 4H-yhdityksen kanssa järjestää kuvailutulkkauksenkoulutuksia vapaaehtoisille. Vapaaehtoiset tulisivat pyydettyäessä tulkkamaan Poleenin taidenäyttelyitä. Kuvailutulkkauksen toteuttaminen teatterissa on vaikeampaa, koska puhe voi häiritä muuta yleisöä, joten sen toteuttamisen sujuvuudesta ja käytännöistä on otettava enemmän selvää.

Lisäksi moniaistivammaisille on olemassa muunlaisia kommunikaatiotapoja. Tällaisissa tapauksissa avustaja/hoitaja voi tulkata asiakkaalleen. Samoin kuin viittomakielen tulkkauksessa, tulkkajaan on saatava esityksestä hyvät ennakkotiedot suoriutuakseen tehtävästään. Avustajien ja tulkkiä on päästävä esityksiin maksutta. Tästä on tehty myös päätös vapaa-aikalautakunnassa: *"Pieksämäen kaupungin vapaa-aikalautakunnan päätöksellä 8.9.2008/40 §, kehitys- ja liikuntavammaisen tai muuhun erityisryhmään kuuluvan henkilön henkilökohtainen avustaja pääsee maksutta kaikkiin vapaa-aikatoimen järjestämiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin."* (Pieksämäen vapaa-aikalautakunta, 2008)

Ohjeita ja esimerkkejä tulkkauksista:

Monet tulkkauksen muodot:

http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/monet_tulkkauksen_muodotP.pdf

Tietopaketti kuvailutulkkauksesta:

http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tietopaketti_kuvailutulkkauksesta.pdf

Kaarinan nuorisoteatterin kokemus teatteriesityksen viittomakielelle tulkkauksesta:

<http://www.kulttuuriakaikille.fi/uutiset.php?aid=12384&k=11815>

Valtion taidemuseon kuvailutulkkattu Hugo Simbergin verkkonäyttely:

<http://www.fng.fi/fng/html4/fi/peda/project/simberg/main.htm>

5.3 Apuvälineet

Tällä hetkellä kirjastossa on lainattavia silmälaseja. Saavutettavuuden parantamiseksi tarjolla voisi lisäksi olla lainattavia pyörätuoleja, lasten rattaita, suurennuslaseja ja kiikareita. Rakennuksessa on induktiosilmukka ainakin salissa. Lisäksi induktiosilmukka olisi hyvä asentaa myös palvelutiskeille, mikäli sitä ei vielä niissä ole. Induktiosilmukka on huonokuuloisten apuväline, jolla vähennetään huonon akustiikan ja taustamelun vaikutusta kuunteluolosuhteisiin. Yleisimmin induktiosilmukka löytyy kirkoista, isoista auditorioista tai palvelutiskeiltä. (Wikipedia 2010)

5.4 Kirjaston tarjonta erityisryhmille

Pieksämäen kaupungin kirjastossa on melko hyvin tarjolla sekä selkokieliä, että suuri-tekstisiä kirjoja. Sokeain-, eli pistekirjoituksella, kirjoitettuja kirjoja on vain muutama lasten kirja ja joitakin tietokirjoja, mutta myös näkövammaisia ajatellen äänikirjoja on runsaasti sekä lapsille, että aikuisille. Vieraskielisiä kirjoja on tarjolla laajasti.

(Pieksämäen kaupungin kirjasto, 2010)

5.5 Maahanmuuttajat

Tällä hetkellä Pieksämäen kaupunki tarjoaa erityisesti maahanmuuttajille suunnattua kulttuuritoimintaa Rehvitupa -nimisen kahvilan muodossa. Rehvitupa on osa Seutuopiston toimintaa ja se on avoinna keskiviikkoiltoisin. Joka keskiviikko Rehvituvalla on eri teema, esimerkiksi elokuva- tai musiikki-ilta, tai teemana voi olla myös joku maa, jolloin tutustutaan ko. maan kulttuuriin ja ruokaan. (Pieksämäen Seutuopisto, 2010)

Kirjasto palvelee tällä hetkellä maahanmuuttajia melko hyvin. Etenkin englannin-, ruotsin-, venäjän- ja saksankielisiä kirjoja on paljon sekä aikuisten, että lasten ja nuorten osastoilla. Tosin englantia, ruotsia tai saksaa äidinkielenään puhuvia maahanmuuttajia ei ole paljon, joten ne kirjat palvelevat enemmän suomenkielisiä, esimerkiksi opiskelijoita. Valikoimasta löytyy myös jonkin verran kirjallisuutta muilla kielillä. Koska maahanmuuttajia tulee paljon venäjän lisäksi Virostä ja Lähi-idästä, kirjallisuutta näillä kielillä voisi lisätä. Jo nyt lainattavana on joitakin esim. viron-, bosnian- ja serbokroatinkielisiä kirjoja.

(Pieksämäen kaupungin kirjasto, 2010)

Myös maahanmuuttajat ovat luonnollisesti tervetulleita kaikkiin Pieksämäellä tarjottaviin kulttuuritapahtumiin ja harrastustoimintaan, mutta monille kynnyks osallistua saattaa olla liian suuri. Ongelmia voivat aiheuttaa kielimuuri, pelko syrjinnästä tai ihan vain se ettei etukäteen tiedä, mistä missäkin tapahtumassa/harrastuksessa on kysymys, varsinkin jos oma uskonto määrittelee sellaisia sopivaisuussääntöjä, joita esim. joku esitys saattaa loukata. Maahanmuuttajien kannalta saavutettavuuden tärkeimmät kysymykset liittyvätkin kulttuurin sisältöihin ja tiedottamiseen.

Aiheellista olisi panostaa myös maahanmuuttajien omaan kulttuurin tekemisen mahdollistamiseen. Eri kulttuureista tulevien ihmisten musiikki-, kuvataide-, tanssi- ym. perinteiden esilletuominen paitsi auttaisi ihmisiä ylläpitämään omaa kulttuurista identiteettiään, myös toisi kiinnostavaa taidetta kantaväestönkin nähtäväksi.

5.6 Hinnoittelu

Kulttuurin hinnoittelu paitsi vaikuttaa sen saavutettavuuteen, on myös oleellinen osa markkinointia. Hinnoittelun merkitys on erityinen, kun otetaan huomioon Pieksämäen väestö rakenne, jossa on paljon eläkeläisiä ja toimeentulotuen piiriin kuuluvia perheitä on suhteessa enemmän sekä koko Suomeen, että muuhun Etelä-Savoon verrattuna. (Pieksämäen kaupungin Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä, 2009.)

Teatterin, konserttien ja muiden kulttuuritapahtumien hinnoittelussa pitäisi seurata lähikaupunkien vastaavien tapahtumien hintoja ja pysytellä samoissa suuruusluokissa. Hinnoittelua mietittäessä tulisi ottaa huomioon myös esiintyjien tunnettuus ja ammattitaito.

Nykyisin käytössä olevalla 9-kortilla saa tapahtumista tuntuvia alennuksia, mutta kortti on tarkoitettu vain peruskoulun yhdeksäsluokkalaisille. Potentiaalisia nuoria kulttuurin kuluttajia olisi Pieksämäellä myös muut yläasteikäiset, lukiolaiset, ammattikoululaiset ja Diak:n opiskelijat, mutta nykyiset lasten- ja opiskelijaliput eivät ole useimmille riittävän edullisia. Iäkkäämmästä päästä sama koskee eläkeläislippuja. Alennuslippujen hintaero peruslippuun on siis useimmiten liian pieni. Jos normaalihintainen lippu on useamman kympin, yhden tai kahden euron alennus ei ole tarpeeksi esimerkiksi opiskelijalle tai eläkeläiselle.

6.0 Yhteistyön rakentaminen

Kulttuuritoimella on jo ennestään ollut yhteistyötä mm. Vaalijalan ja Bovalliuksen kanssa ja näistä kummastakin paikasta asiakkaat/opiskelijat käyttävät Poleenin palveluja, erityisesti kirjastoa myös itsenäisesti. Tämän saavutettavuuskartoitusprosessin aikana on pidetty palaverit Vaalijalan työntekijöiden Jussi Korhosen ja Anu Hyvösen, sekä Bovalliuksen opintoneuvoja Sirpa Hahtalan kanssa yhteistyön syventämiseksi ja samalla on saatu asi-
antuntijoiden neuvoja saavutettavuudesta.

Molemmista paikoista Poleenissa, erityisesti kirjastossa, oli käyty paljon ja palaute palveluista oli pääasiassa positiivista. Rakennuksessa on helppo liikkua ja tarvittaessa on saanut apua ja erityisryhmien edustajiin on suhtauduttu luontevasti ja ystävällisesti. Keskusteluista jäi kuitenkin käteen myös muutamia hyviä, konkreettisia ideoita yhteistyön syventämiseksi. Sekä Bovalliuksen opiskelijoille, että Vaalijalan asiakkaille kulttuuritapahtumista tiedottaminen kannattaa tehdä henkilökunnan kautta. Vaalijalassa on myös oma selkotoimitus, joka ”kääntää” tiedotteet selkokielelle, jolloin informaatio on asiakkaille helpommin luettavissa. Vaalijalan selkotoimituksen osaamista voitaisiin hyödyntää myös muualla jaettaviin kaupungin esitteisiin tai internetsivujen selkoversioon toteuttamiseen. Tiedottamisessa toivottiin parannusta avustajien ja ohjaajien lippukäytännöstä. Hyvän tavan mukaan avustusta tarvitsevan henkilön avustajan on päästävä tapahtumiin ilmaiseksi, mutta aina lippujenoston yhteydessä henkilökunta ei ole osannut vastata onko avustajalla vapaa pääsy. Tästä olisi siis oltava selkeä ohjeistus lipunmyyntiin. Samoin myydystä pyörätulipaikasta ei ole aina muistettu ilmoittaa tekniikalle, joten saliin mentäessä pyörätulipaikkaa ei ole laitettu valmiiksi. Muutamia korjauksia sisäiseen tiedottamiseen siis.

Laitoksista käydään Poleenissa ja muissa kulttuuripaikoissa/-tapahtumissa yllättäen enemmän yksityisesti tai pienissä porukoissa, kuin ryhmänä. Varsinkaan nuorisotapahtumiin esim. Bovalliuksen opiskelijat eivät mielellään lähde suurena ryhmänä, koska se herättäisi paljon huomiota ja pelko leimautumisesta rajoittaa tapahtumissa käymistä. Yhtenä esteenä ovat myös henkilökunnan vähäiset resurssit lähteä mukaan iltatapahtumiin, joten mm. teatteriinkin toivottiin lisää päivänäytöksiä. Yhtenä ratkaisuna iltatapahtumien saavutettavuuteen myös erityisnuorille olisi yhteistyö vapaaehtoisten tukihenkilöiden kanssa. Näin itsenäistä elämää opettelevat nuoret pääsisivät tapahtumiin ja kenties integroituisivat paremmin ”tavallisten” nuorten joukkoon.

Bovalliukselta toivottiin myös syksyisin uusille opiskelijoille tutustumiskäyntien järjestämistä Poleeniin. Kierrokseen kuuluisivat erityisesti kirjasto, mutta myös yleisesittely talosta ja Pieksämäen kulttuuripalveluista. Tällainen tutustumiskäynti madaltaisi kynnystä käyttää kulttuuripalveluja itsenäisesti. Vastaavia tilaisuuksia voisi järjestää Bovalliuksen opiskelijoiden lisäksi myös muille tahoille, kuten Vaalijalan jatko-opiskelijoille, palveluasuntojen asukkaille jne.

Poleenin näyttelytiloissa on muutaman kerran ollut Vaalijalan Taidepesulan kuvataidenäyttely ja vastaavaa yhteistyötä voisi tehdä myös Bovalliuksella syksyllä 2010 alkavan kuva-artsaanilinjan kanssa. Kuvataiteen lisäksi Vaalijalassa on paljon muutakin omaa kulttuuri-toimintaa, jota myös voisi tuoda esille kaupunkiin Nenonpellon lisäksi. Yhtenä ideana olisi ottaa mukaan joku Vaalijalan bändeistä syksyn Start Now -konserttiin tai muuhun nuorten tapahtumaan. Keskustelussa heräsi myös ajatus eri erityisryhmiä edustavien tahojen ja kaupungin yhteistyössä järjestämästä musiikkifestivaalista. Järjestäviä tahoja voisivat olla esim. Keski-Savon Hoivakehitys, Vaalijala, Bovallius ja nuorisovaltuusto Pisto.

Vaalijalan kuntayhtymä

- Perustettu Sortavalaan v.1907 osaksi sisälähetysseuran toimintaa, siirretty Pieksämäelle sota-aikana, kuten raamattutalo ja sisälähetysseuran opisto (nyk. Diak)
- Tarjoaa:
 - Kehitysvammaisten erityispalveluja
 - Asiantuntijapalveluja
 - Vammaisten asumispalveluja
 - Työtoimintaa vajaakuntoisille
 - Peruskouluopetusta vaikeimmin vammaisille, autistisille sekä psykososiaalista tukea tarvitseville lapsille ja nuorille
 - Jatko-opetusta nuorille kehitysvammaisille
 - Muita sosiaali-, terveys- ja opetusalan sekä työtoiminnan erityispalveluja jäsenkuntien tarpeiden mukaan
- Pieksämäen Nenonpellon kuntoutuskeskuksessa aikuisille 9 ja lapsille ja nuorille 7 kuntoutus- ja tutkimusosastoa, poliklinikka, psykologi- ja sosiaalityöpalveluja, Sateenkaaren peruskoulu, erilaista päivätoimintaa; työ, taide ja muut harrastukset, fysio- ja toimintaterapiaa
- työtoimintaa ja erimuotoisia palveluasuntoja, joissa osassa myös päivätoimintaa Nenonpellon lisäksi myös muualla Pieksämäellä, Mikkelissä, Varkaudessa, Juvalla, Rautalammilla, Savonlinnassa, Mäntyharjulla ja Tervossa
- Poliklinikat myös Mikkelissä ja Kuopiossa

(Vaalijalan kuntayhtymä, 2010)

Bovallius

- Perustettu vuonna 1905 Sofia ja Angelique Bovalliuksen säätiöimän omaisuuden turvin kuuromyökkien kouluksi
- Nykyisin toiminta laajentunut kuulovammaisten lisäksi koskemaan myös muita erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita. Kirjo on laaja keskittymisvaikeuksista kärsivistä vaikeasti vammaisiin.
- Koulun lisäksi säätiöllä on erilaisia luonnonvara-alan, kiinteistö- ja rakennusalan sekä koti- ja laitosalan palveluja yrityksille, kunnille ja yksityisille kotitalouksille tarjoava Bovallius Palvelut Oy ja yhdessä Moilas Oy:n ja Preseco Oy:n perustettu kompostointiyritys Bovallius Bio Oy. Yritykset työllistävät Bovalliuksen ammattiopistosta valmistuneita.
- Opiskelijoita Pieksämäellä n. 80, syksyisin reilut 20 uutta opiskelijaa
- Opiskelijat iältään 17-40+, keski-ikä 20+
- Uutena linjana syksyllä 2010 alkaa Kuva-artesaanin tutkintoon johtava koulutus
→yhteistyötä kulttuuritoimen kanssa voisi olla esim. näyttelytoiminta
(Bovallius, 2010)

7.0 Yhteenveto

Yleisesti ottaen Poleenin saavutettavuus on kohtalaisen hyvä. Useimpiin paikkoihin talossa on helppo päästä ja pohjaratkaisu on selkeä, joten opasteita ei suuremmin tarvita. Talon henkilökunta on saanut palvelusta hyvää palautetta erityisryhmien edustajilta. Suunnitteilla on jo ensi syksyksi viittomatulkattuja esityksiä, joista saatavan palautteen perusteella harkitaan vastaavan toiminnan jatkamista ja mahdollisesti laajentamista.

Liikuntavammallisille, erityisesti pyörätuolilla liikkuville on joitakin puutteita. Tasonostin on saatava taas toimintaan, jotta pääsy kellariteatteriin ja näyttelytilojen ylätasolle helpottuisi. Kirjaston esteettömyyttä voi helposti parantaa kalusteiden paremmalla sijoittelulla ja portaiden käsijohteiden puutteet tulisi korjata. Muita epäkohtia ovat hissien ja pukutilojen ahtautek sekä näyttämölle pääsyn vaikeus, mutta näiden korjaukset olisivat melko mittavia, joten toteutus on resurssikysymys. Ulkotilojen osalta on pidettävä entistä paremmin huolta sisäänkäynnin talvikunnossapidosta.

Tiedotuksen osalta on kehitettävää suunnitelmallisuudessa ja saavutettavuusasiat tulisi saada näkyville esitteisiin ja internetsivuille, sekä itse rakennukseen. Mahdollisia selkokie-lisiä esitteitä, käsiohjelmia yms. voisi toteuttaa yhdessä vallijalan selkotoimituksen kanssa.

Lisäksi on muistettava pitää huolta talon sisäisestä informaation kulusta mm. salin pyörä-tuolipaikkojen osalta.

Ainakin Vaalijalalla ja Bovalliuksella on kiinnostusta yhteistyöhön ja jatkossa yhteistyötä voisi viritellä myös muiden vastaavien tahojen kanssa. Erityisryhmien edustajien osallistumista tapahtumiin voitaisiin helpottaa yhteistyöllä tukihenkilötoimintaa harjoittavien vapaaehtoisjärjestöjen kanssa.

LÄHDELUETTELO

Aviris 2010. Viitattu 18.5.2010

www.aviris.fi

Bovallius 2010. Viitattu 6.4.-11.5.2010

www.bovallius.fi

Eloranta, Tero (toim.) 2009. Pieksämäen kaupungin strategia 2020. Pieksämäen kaupunki.

Jyväskylän kaupunginteatteri 2010. Viitattu 7.5.2010.

www.jyvaskyla.fi/kaupunginteatteri

Kulttuuria kaikille 2010. Viitattu 6.4.-11.5.2010.

www.kulttuuriakaikille.fi

www.kulttuuriakaikille.fi/doc/monet_tulkkauksen_muodotP.pdf

Liikanen, Hanna-Liisa (toim.) 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Helsinki: Opetusministeriön julkaisu.

www.kulttuuriakaikille.fi/doc/taiteesta_ja_kulttuurista_hyvinvointia.pdf

Mikkelin teatteri. Viitattu 7.5.2010.

www.mikkelinteatteri.fi

Meteli 2010. Viitattu 7.5.2010.

meteli.net

Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto 2004. Taide tarjolle, kulttuuri kaikille - Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi. Helsinki: Opetusministeriön julkaisu. www.kulttuuriakaikille.fi/doc/taide_tarjolle.pdf

Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto 2006. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus - Opetusministeriön toimenpideohjelma 2006–2010. Helsinki: Opetusministeriön julkaisu. www.kulttuuriakaikille.fi/doc/taide_ja_kulttuuri_toimohj.pdf

Pieksämäen kaupungin kirjasto 2010. Viitattu 13.4.2010.

<http://pieksamaki.kirjas.to>

Pieksämäen kaupungin Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä 2009. Lasten ja nuorten Pieksämäki - hyvinvointisuunnitelma 2009-2013. Pieksämäen kaupunki.

www.pieksamaki.fi/files/Lasten_nuorten_Pieksämäki_hyvinvointisuunnitelma_2009_2013.pdf

Pieksämäen Seutuopisto 2010. Viitattu 5.5.2010.

www.peda.net/veraja/pieksamaki/so/rehvitupa

Pieksämäen kaupungin Sosiaali- ja terveystoimi 2009. Hermanni ja Miina – ikäihmisten Pieksämäki 2013. Pieksämäen kaupunki.

www.pieksamaki.fi/files/HermannijaMiina211209.pdf

Pieksämäen kaupunki 2010. Viitattu 6.4.-11.5.2010.

www.pieksamaki.fi

Pieksämäen vapaa-aikalautakunta 2008, Kokouspöytäkirja 8.9.2008.

<http://ktweb.pieksamaki.fi/ktweb/>

Poleeni 2010. Viitattu 6.4.-11.5.2010.

www.poleeni.fi

Suomen kansallisooppera 2010. Viitattu 7.5.2010.

www.operafin.fi

Vaalijalan kuntayhtymä 2010. Viitattu 6.4.-11.5.2010.

www.vaalijala.fi

Varkauden teatteri 2010. Viitattu 7.5.2010.

www.varkaudenteatteri.fi

Wikipedia 2010. Viitattu 15.4.2010.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Induktiosilmukka>